

YLEISESIKUNTAUPSEERILLE JA HÄNEN KOULUTUKSELLEEN ASETETTAVAT VAATIMUKSET

Yleisesikuntaeversti Jaakko Aatolainen

Yleisesikuntaupseerille ja hänen koulutukselleen asetettavat vaatimukset saattavat ensi silmäyksellä näyttää lähes ristiriitaisilta: On sekä paneuduttava syvälle teoreettisiin perusteisiin ja tutkijakoulutukseen että päästävä mahdollisimman lähelle käytännön elämän kenttäkelpoisia taitoja.

Ristiriitaa ei kuitenkaan ole — eikä missään tapauksessa saa olla! Ilman syvälläkäypää teoreettista pohjaa ja tutkijakoulutusta ei voida kouluttaa puolustusvoimiemme kehittäjiä. Ellemme taas halki opetuksen tahdo pitää tahi pysty pitämään esillä käytännön elämän vaatimuksia ja tarpeita, kouluttaisimme yleisesikuntaupseereita, joiden taidot perustuisivat vain teoriaan. Heidän käyttökelpoisuutensa olisi varsin vähäinen rauhan ajan joukko-osasto- ja sotilaspääpalveluksessa. Tuskin he pystyisivät antamaan mitään joukolleen. Vuodet kentällä saattaisivat pikemminkin olla vain aikaa, jolloin uran kannalta "välttämätön" joukko-osastokokemus haetaan. Sodan aikana heidän taitonsa johtaa rajoittuisivat liikaa vain kartoille. Tuntisivatko he riittävässä määrin joukkojemme suorituskyvyn meidän maastossamme, elleivät heidän ajatuksissaan kulje muistikuvat monista käytännön harjoituksista ja kokeiluista?

Ristiriitaa ei siis saa olla. Yleisesikuntaupseerilla on oltava — toistettakoon se vielä kerran — sekä luja teoreettinen perusta että vankka käytännön elämän kokemus ja taito.

Yleisesikuntaupseerista on monta määritelmää. Eräät tunnetuimmista lienevät v Seeckt'in "Generalstabsoffiziere haben keinen Namen" sekä v Schlieffenin "Mehr sein als scheinen".

Määritelmien sanoma on selvä: Yleisesikuntaupseeri tukee komentajaansa tämän päätösten hengessä. Jos taistelu sitten ehkä hyvinkin nuoren, historiassa tuntemattomaksi jäävän majurin idean tuloksena voitetaan, voi komentaja — joka toki itsekin on yleisesikuntaupseeri — todeta: "Me kaikki yhdessä voitimme, mutta jos taistelu olisi menetetty, minä yksin olisin sen hävinnyt".

Maamme tarvitsee verraten pienen määrän yleisesikuntaupseereita. Tärkeämpää kuin lukumäärä on ollut ja on oleva laatu. Tässä joukossa ei saa olla sijaa väärille valinnoille: Miehiä, joiden motivaatio ei riitä, ei pidä viedä joukon mukana yleisesikuntaupseeriksi, vaikka se koulutustarpeen kannalta katsottuna olisi lukumääräisesti perusteltuaakin. Toisaalta ei lahjakkaimmallakaan yleisesikuntaupseerilla ole suurtakaan arvoa, jos hän ei mukavuudenhalunsa tai asenteittensa vuoksi tahdo asettaa koko työpanostaan käytettäväksi. Yhä enemmän ratkeakin juuri myönteisten asenteiden, niiden oman omaksumisen ja alaisiin kasvattamisen myötä.

Tarkastellessani yleisesikuntaupseerin opetukselle asetettavia vaateita aloitan toteamalla, että korkeakoulun opettajan tehtävä on poikkeuksellisen itsenäinen ja vaati-

va. Luokkansa edessä, kokeita korjatessaan ja arvosteluja laatiessaan jokainen opettaja on periaatteessa yksin. Hänen vastuutaan ja vaikutusvaltaansa kuvaa hyvin se, kuinka usein kuulee jo korkeaan arvoon edenneiden upseereiden vaikkapa sotahistoriasta tahi taktiikasta puhuttaessa elävästi muistavan juuri oman opettajansa kannanotot.

Hyvä opettaja on alaansa tutkiva, itseään jatkuvasti kehittävä ammattimies. Oppilasupseerille hän on esimerkillinen vanhempi veli, upseeritoveri, kasvattaja, innostaja — mutta myös samanaikaisesti lahjomaton, kriittinen arvostelija. Hän uskaltaa astua oppilaittensa joukkoon kateederinsa suojasta, mutta hän myös säilyttää diplomien jakotilaisuuteen saakka kriittisen arvostelunsa, johon henkilökohtaiset suhteet tahi ase-laji- ja puolustushaarakysymykset eivät vähimmässäkään määrin saa vaikuttaa.

Yleisesikuntaupseerikoulutuksen on oltava oppilasta mahdollisimman pitkälle aktiivisempaa. Sellainen opetustapahtuma, jossa kaikki opetettavat mahdollisimman usein saadaan yksin tai pienryhminä aktiivisesti pohtimaan esillä olevaa ongelmaa ja löytämään siihen ratkaisun, johtaa varmuudella hedelmälliseen keskusteluun ja näiden vaiheiden tuloksena myös päämäärään — kokemuseräiseen oppimiseen. Menettely on yleensä paljon antoisampaa kuin parin oppilastoverin työn kuuntelu ja keskustelu kuullun pohjalta.

Mutta tämä ei merkitse sitä, että opettajan tulisi tarjoilla oppilailleen kaikki valmiina ja että töitä tehtäisiin vain virka-aikana.

Meidän yleisesikuntaupseeristomme voimana on aina ollut valmius ja rohkeus tarttua kenenkään ohjaamatta myös täysin outoihin ja erittäin vaikeilta tuntuviin tehtäviin. Tämä valmius on edelleen luotava Sotakorkeakoulun opetuksessa. Samoin meidän on kasvatettava alaisiimme aktiivisuutta ja vaadittava sitä heiltä, aktiivisuutta ottaa itse asioista selvää, aloitekykyä tarttua työhön esimiehen käskyä odottamatta. Meidän on juurrutettava oppilaisiimme aloitekykyä ja aktiivisuutta myös taistelutehtävien ratkaisemisessa. Alueellinen taistelumme suomalaisessa maastossa tarjoaa runsaat edellytykset aktiivisuuteen, aloitteen tempaamiseen ja osavoittoon, joiden sarjasta myönteinen kokonaisuus muodostuu. Jalat tukevasti maassa ja joukkomme mahdollisuudet tuntien me tarvitsemme ratkaisuihimme myös rohkeutta sekä johtajan tahdonvoimaa ja uskoa menestykseen. Yleisesikuntaupseerille ei tarjota sellaista tehtävää, jossa oikea ratkaisu olisi antautua tappiomielialan valtaan ja väittää, ettei mitään ole tehtävissä. Haluan peräänkuuluttaa myös sanaa, jota nykyään vain harvoin tapaa niin karttajarjoituksissa kuin maastossakin. Joskus tuntuu, kuin olisimme alkaneet ujustella sitä. Se sana on voitontahto. Mahtaisimmeko me lainkaan pohtia tämän päivän suomalaisen yleisesikuntaupseerin koulutusta, elleivät meitä vanhemmat yleisesikuntaupseerit olisi osoittaneet hallitsevansa em. vaatimukset myös käytännössä? Sotakorkeakoulun ensimmäisen kurssin priimus, eversti Paavo Talvela ja kuudennen kurssin priimus, everstiluutnantti Martin Stewen ovat meille mitä läheisin esimerkki nämä vaatimukset täyttävästä komentajasta ja esikuntapäälliköstä. Heidän toimintaansa leimasivat Tolvajärven—Ägläjärven äärimmäisen vaikeissa tilanteissa aloitekyky, aktiivisuus, rohkeus, alaisiinkin tarttuva usko menestykseen, voitontahto sekä tahdonvoima, jotka tekivät lähes mahdottomasta mahdollisen. Sotakorkeakoululla on kunnia vaalia juuri näiden taistelujen perinteitä.

Operaatiotaidon ja taktiikan opetuksessa on muistettava todella opettaa operatiivisia ja taktillisia kysymyksiä sortumatta tarpeettomien muotojen yliarvioimiseen. Yleisesikuntaupseerin on koulutuksessaan päästävä käsittelemään monia ja hyvin vaikeita tilanteita, joiden ratkaisut edellyttävät laajan tietomäärän soveltamista käytän-

töön. Samoin on niin opettajien kuin oppilaidenkin selkeästi osattava erottaa toisistaan se, mitä tarvitaan asioiden opettamiseen ja havainnollistamiseen luokissa siitä, mitä kenttäkelpoisuuden nimissä siirretään yhtymän komentopaikan teltaan.

Korkeakoulun tehtävän mukaisesti opiskelu tapahtuu puolustusharjojemme yhtymien puitteissa. Silloinkin on aina ajateltava, mitä päätös tahi kartalle piirretty nuoli käytännössä, ohjusveneen komentosillalla, pataljoonan komentopaikalla tahi vaikkapa torjuntahävittäjän ohjaamossa merkitsee. Koskaan ei saa esittää ratkaisua tahi aikakaskelmaa, josta itsekkin tietää, ettei se käytännössä voisi toteutua. Suurin virheemme olisi opettaa ja opiskella sellaista taktiikkaa, joka on mahdollista vain luokassa.

Edessämme oleva sotateknillinen murrosvaihe on erittäin mittava. Sotatekniikan opetuksen on annettava perusteet huomispäivän tutkimus- ja kehittämistyötä varten. Sen on myös vastattava kysymykseen, mitä tämän ja huomispäivän sotateknilliset mahdollisuudet merkitsevät hyökkääjälle meidän oloissamme, ja miten ne vaikuttavat puolustajan ratkaisuihin.

Myös taloudellinen suunnittelu on saatava opetuksessa esille. Käytännön kokemukset osoittavat, kuinka esimerkiksi kertausharjoituksia saatetaan joutua siirtämään tai supistamaan polttoaineen puutteen vuoksi. Ei riitä, että opetamme oppilasupseereita johtamaan kertausharjoituksia. Heidät on opetettava suunnittelemaan ja johtamaan niitä mahdollisimman taloudellisesti.

Opetuksemme tähtää sellaisten yleisesikuntaupseereiden kouluttamiseen, jotka kasvavat näkemään aselaji- ja puolustushaararajojen yli. Suomi puolustaa alueensa koskemattomuutta maalla, merellä ja ilmassa, ja Sotakorkeakoulu opettaa niin alueellisen koskemattomuuden turvaamista kuin suurhyökkäyksen torjuntaakin sekä maalla, merellä että ilmassa.

Yleisesikuntaupseereiden koulutuksessa on saatava selkeästi esille myös ne tilanteet, joissa puolustusvoimat saattavat palvella kansaansa kaikkein parhaimmin — toiminnassa sodan ennalta ehkäisemiseksi. Parhainta maanpuolustusta on uskottavuudeltaan sellaisen puolustuskyvyn ja päättäväisyyden osoittaminen jo rauhan vuosina ja erityisesti sodanuhka-aikana, että hyökkäys maahamme todettaisiin kannattamattomaksi.

Yleisesikuntaupseerin olisi omaksuttava koulutuksestaan paljon enemmän kuin mitä jokapäiväisessä työssä tarvitaan.

Sotahistoria ja strategia luovat mitä mielenkiintoisimmat, laajat puitteet menneisyyteen ja tähän päivään. Ilman strategista kokonaiskuvaava yleisesikuntaupseeri ei voi oikein arvioida aseellisen maanpuolustuksemme toimenpiteiden merkitystä turvallisuuspolitiikkamme osana tai vaikkapa Lapin puolustukselle asetettavia vaatimuksia. Elävä sotahistorian opetus osoittaa hänelle, että ennenkin on ajateltu, voitettu ongelmia, tehty virheitä, joista on otettava oppia tai selviydytty loistavin tuloksin erittäin vaikeista tilanteista. Ilman hyvää kielitaitoa ei yleisesikuntaupseerilla ole edellytyksiä seurata sotatekniikan ja taktiikan kehitystä maamme rajojen ulkopuolella.

Niin korkeakoulussa kuin sen jälkeenkin vaaditaan yleisesikuntaupseerilta esimerkillistä sotilaallisuutta ja herrasmiehen käytöstä. Haluan painottaa sanaa esimerkillisyys. Käytännön kokemukset kentältä osoittavat, että yleisesikuntaupseeri ei voi saada aikaan mitään sellaista, missä ei itse pysty olemaan esimerkkinä. On turha yrittää vaatia alaisiltaan korkeaa palvelusmoraalia, ellei itse sitä käytännössä osoita. Laiskalla ja mukavuudenhaluisella esimiehellä on tuskin kauaa tarmokkaita ja vaivojaan pelkäämättömiä alaisia. Jos yleisesikuntaupseerit jäävät muka kiireen ja paperisodan vuoksi esikunnan lämpöön, seuraa tästä vääjäämättä, että seuraavana portaana päälliköt te-

kevät samalla tavoin aivan yhtä oikeutetuin perustein. Tällöin reserviläisten ja varusmiesten koulutus luisuu yhä enemmän niiden vastuulle ja johdettavaksi, joilla on siihen kaikkein vähäisimmät edellytykset.

Esimerkillisyyden ohella on luotettavuus yleisesikuntaupseerin kaiken toiminnan lähtökohtana. Hän ei koskaan saa jättää opettajalleen tahi myöhemmin esimiehelleen kevein perustein huitaistua "tärppiä", jonka tarkoituksena on vain kokeilla, saattaisiko työ ehkä hyvinkin mennä läpi. Komentajan on voitava vuorenvarmasti luottaa siihen, että yleisesikuntaupseerin jättämän työn asiatiedot ovat täsmällisesti oikeita.

Luotettavuuden rinnalle yleisesikuntaupseerilta vaaditaan rohkeutta rehellisyyteen. "En tiedä, mutta otan asiasta selvää", on paljon parempi vastaus kuin esiintymisen kaikkitietävänä köykäisin, läpinäkyvin perustein.

Vaikeinkin työpaineen aikana valoisan avoimesti ja myönteisesti esiintyvä yleisesikuntaupseeri saa eniten aikaan — niin alaiestensä kuin esimiestensäkin parissa.

Pelkistämisen taito on yleisesikuntaupseerille erittäin arvokas. Tämä taito on vaikea. Usein on helpompaa esittää asiansa monisanaisesti kuin selvittää ongelmaa itselleen kymmenen sivun verran ja pystyä pelkistämään sieltä olennainen yhdeksi sivuksi kirkkaita, luotettavia tietoja johtopäätöksineen ja toimenpidesuosituksineen. Se, että tämä taito niin huonosti osataan, lienee pitkälle myös opetuksen vika. Ehkä emme rohkaise opettaviamme riittävästi pelkistämiseen. Joskus saattaisi olla varsin hedelmällistä johtaa luokassa harjoitus, jossa ensin perusteellisesti ja monin kelmupiirroksin osoitetaan, mitä esittelijä on asiasta itselleen selvittänyt. Heti tämän jälkeen pidettäisiin samasta aiheesta esittely esimiehelle, joka on määrännyt maksimipituudeksi yhden sivun tahi antanut viisi minuuttia aikaa.

Käskemisen taidon on perinteisesti katsottu ruumiillistuvan juuri upseereissa. Rohkenen väittää, että tämä taito on viime aikoina pahoin taantunut — näin on myös yleisesikuntaupseereiden kohdalla. "Aivoriihet", ryhmätyöskentelyn eri muodot jne ovat mitä tärkein osa yleisesikuntaupseerin päivittäistä työskentelyä, mutta ne eivät ole vaihtoehto kyvylle antaa selkeitä, toteuttamiskelpoisia käskyjä — myös itse viestivälinettä käyttäen. Taito käskä ei sekään vielä riitä. On osattava myös noudattaa esimiehen käskyjä ja toivomuksia.

Yleisesikuntaupseerin on säilytettävä halki uransa terve kriittisyys kaikkea kuulemaansa ja oppimaansa kohtaan. Tämä kriittisyys ei saa olla kritiikkiä sen itsensä vuoksi, vaan sillä on pyrittävä rakentavasti asioiden parantamiseen. Kriittisyyden tärkein kohde olkoon yleisesikuntaupseeri itse.

Sotakorkeakoulun yleisesikuntaupseerikurssi on vasta ensimmäinen vaihe yleisesikuntaupseerin koulutuksessa. Jokainen esimies, joka saa alaisekseen Sotakorkeakoulusta "valmistuvan" yleisesikuntaupseerin, on vastuussa tämän kasvatuksesta. Näin on aivan erityisesti asenteiden — esimerkillisyyden tahi sen puuttumisen kohdalla.

Jotta puolustusvoimia kehittäisivät käytännön elämää tuntevat miehet, olisi yleisesikuntaupseerit sijoitettava Sotakorkeakoulun päätyttyä mahdollisimman suuressa määrin juuri käytännön elämän keskelle, lähinnä sotilaspiirien esikuntiin ja joukko-osastoihin. Kolme — viisi palvelusvuotta kentällä täydentäisivät yleisesikuntaupseerikoulutusta naulaten sen tiukasti kiinni todellisuuteen.

Tämän jälkeen olisi aika jatkaa yleisesikuntaupseerikoulutusta ylemmän päällystön kurssilla. Siellä opiskelevat upseerit voivat myös opettaa toisiaan antamalla kukin omat arvokkaat kokemuksensa kaikkien käytettäväksi. Tällä kurssilla annettaisiin — kuten nytkin — perusteet sotilasläänin operatiiviselle suunnittelulle sekä toiminnalle joukkoyksikön ja joukko-osaston komentajana. Vasta nyt olisi aika siirtyä esikunta-

palvelukseen puolustushaaran tai sotilasläänin esikuntaan tahi pääesikuntaan. Vasta tällöin olisi kokemuksia ja edellytyksiä toimia yleisesikuntaupseerin tutkintoa vaativassa opettajatehtävässä Päällystöopistossa, Kadettikoulussa tai Taistelukoulussa — mahdollisesti myös oppiaineen nuorempana opettajana Sotakorkeakoulussa. Mutta ainakin kunkin oppiaineen vastaava opettaja tulisi pääsääntöisesti sijoittaa Sotakorkeakouluun vasta yleisesikuntaupseerin seuraavan vaiheen jälkeen: Toiminta pataljoona/patteristoupseerina tahi joukko-osaston komentajana sekä sotilasläänin suunnittelun tärkeillä paikoilla olisi tähän edellytyksenä.

Maamme puolustusvoimien kehittäminen sekä puolustusvoimille säädettyjen tehtävien täyttäminen niin rauhan kuin sodankin aikana ovat ratkaisevilta osiltaan yleisesikuntaupseeriston käsissä. Niinpä tämän ryhmän laadun takaamiseksi kannattaa epäilemättä sijoittaa paljon. Siihen tarvitaan kaikkien, mutta erityisesti esimiesasemassa olevien yleisesikuntaupseerien työtä. Sotakorkeakoulun opettajakunta tekee parhaansa kouluttaakseen ja kasvattaakseen sitä parhaimmistoa, joka valitaan korkeakouluun. Kaikkien joukkojen komentajien ja alempien sotakoulujen tehtäväksi jää kasvattaa asenteita siten, että jokaisella pystyvällä nuorella upseerilla on selkeä tavoite: Vaivojaan säästämättä kehittää itseään mahdollisimman pitkälle.